

უარი სამისდღეუმიო რჩენის ხელშეკრულებაზე (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 949-ე მუხლის პირველი ნაწილის კომენტარი)

I. შესავლის ნაცვლად

სამისდღეუმიო რჩენის ხელშეკრულების შეწყვეტის ტექნიკა და წინაპირობები ისეთივე განსაკუთრებული თავისებურებებით ხასიათდება, როგორც თავად ის სამართლებრივი ურთიერთობა, რომელშიც იმყოფებიან მხარეები და მიუხედავად იმისა, რომ იგი ვალდებულებითი სამართლის ნაწილშია მოცემული და სამისდღეუმიო რჩენის ხელშეკრულება სასყიდლიან ხელშეკრულებად განიხილება,¹ განსხვავებით სხვა სასყიდლიანი ხელშეკრულებებისაგან, იგი მთელი რიგი თავისებურებებით ხასიათდება.

სხვა ხელშეკრულებებისაგან განსხვავებით, მასში მეტადაა გათვალისწინებული მხარეთა სუბიექტური განწყობები ერთმანეთის მიმართ² და ამასთანავე, აქცენტი გაკეთებულია სარჩენისათვის ღირსეული ცხოვრების პირობების უზრუნველყოფაზე მისი სიცოცხლის განმავლობაში,³ რომელიც შემდეგ განვითარებული სამართლებრივი ურთიერთობის ამოსავალ წერტილად მიიჩნევა და შესაბამისად, ურთიერთობის შეწყვეტის წინაპირობებიც სწორედ ამ თავისებურებებიდან გამომდინარეობს. უპირველეს ყოვლისა, ხელშეკრულების ცალმხრივად შეწყვეტის წინაპირობა იმ რისკებისგან დაცვას ემსახურება, რომელსაც კონტრაქტის შერჩევის სანდოობის საკითხი განაპირობებს, ეს რისკი კი ასეთ ურთიერთობებში ორი ასპექტით ვლინდება, კერძოდ: 1. ვალდებულების არაჯე-

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის დოქტორანტი, ORCID: 0009-0009-1935-3416.

¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2005 წლის 24 მარტის განჩინება Nას-1009-1268-04.

² იხ., თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება N2/13247-19; ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 23 დეკემბრის განჩინება N2/ბ-496-19.

³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება Nას-1205-1125-2017.

როვან ან საერთოდ შეუსრულებლობასა და 2. ადამიანურ შეუთავსებლობაში.⁴ მოცემული ნორმა სწორედ ამ რისკების დაზღვევას ემსახურება.

II. ნორმის დანიშნულება და მიზანი

ნორმის მიზანია, მისცეს მხარეებს შესაძლებლობა, სათანადო პირობების არსებობისას, აღარ იმყოფებოდნენ სამართლებრივი ბოჭვის ფარგლებში. ეს შესაძლებლობა გათვალისწინებულია იმ მდგომარეობისათვის, როდესაც სამისდღეშიო რჩენის სამართლებრივი ურთიერთობის მიზანი ვერ იქნა მიღწეული და მხარეთა დარჩენა ერთიან სამართლებრივ სივრცეში შეუძლებელია.

ხელშეკრულების შეწყვეტისათვის განსაკუთრებული პირობების არსებობა სამისდღეშიო რჩენის ურთიერთობის განსაკუთრებული შინაარსითაა განპირობებული, ვინაიდან იგი ურთიერთობათა იმ კატეგორიას განეკუთვნება, რომელშიც მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა მხარეთა სუბიექტურ განწყობებს, სახელშეკრულებო ბოჭვის ფარგლებში ნაკისრი ვალდებულებების მიმართ. ერთ შემთხვევაში, ეს არის სარჩენის სურვილი, მის საკუთრებაში არსებული ქონება განკარგოს იმდაგვარად, რომ უზრუნველყოს თავისთვის ღირსეული ცხოვრების შესაძლებლობა, მარჩენალის მხრიდან სარჩოს გადახდის საშუალებით, რომელიც შეიძლება იყოს როგორც ფულადი, ასევე ნატურალური სახით და მიიღოს მისგან ცხოვრების სათანადო პირობები, ჯანსაღი და აუცილებელი კვების პროდუქტები, ჯანმრთელობისათვის საჭირო მედიკამენტები, სათანადო ადამიანური ყურადღება და სხვა.⁵

სამისდღეშიო რჩენის ხელშეკრულების დადებას, უმეტესწილად, სწორედ სარჩენი პირის მოლოდინი განაპირობებს, რომ მარჩენალად არჩეული პირისათვის გარკვეული ქონებრივი შეღავათის მინიჭების შედეგად, იგი სიცოცხლის ბოლომდე უზრუნველყოფილი იქნება ღირსეული ცხოვრების პირობებით.⁶ სწორედ ეს მიზანი უდევს ურთიერთობას საფუძვლად და კანონმდებელიც ნორმაში სწორედ ამ მიზანს ითვალისწინებს. ურთიერთობის ნორმალური განვითარების პირობებში, სარჩენის გარდაცვალების შემდეგ მარჩენალი განეული ხარჯისა თუ

⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება N2/13247-19; ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 23 დეკემბრის განჩინება N2/ბ-496-19.

⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 11 დეკემბრის განჩინება №ას-1253-2020; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2005 წლის 24 მარტის განჩინება №ას-1009-1268-04; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2005 წლის 25 მარტის განჩინება №ას-1246-1373-04.

⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017.

ადამიანური რესურსების საკომპენსაციოდ საკუთრებაში იღებს სარჩენის ქონებას და მოიპოვებს მასზე უკვე საკუთრების შეუზღუდავ უფლებას.⁷

მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ სასყიდლიანობის⁸ მიუხედავად, ხელშეკრულება არსებითად არ მოიცავს ისეთ პირობას, როგორცაა, ფასი.⁹ მსგავს სინალაგმატურ¹⁰ ურთიერთობაში, აუცილებელი არაა, შემხვედრი სიკეთეები იყოს ტოლფასოვანი, ვინაიდან იმ პირობებში, როდესაც ხელშეკრულება ძირითადად სარჩენის სიცოცხლის ვადით იდება, შესაძლოა, ქონების ღირებულებასთან შედარებით, სარჩოს ხარჯი უმნიშვნელო აღმოჩნდეს ან მას მნიშვნელოვნად გადააჭარბოს კიდევ.¹¹

ვინაიდან ურთიერთობა ზრუნვის ელემენტს მოიცავს, მატერიალური კეთილდღეობის გარდა, სამისდღეშიო რჩენა ადამიანურ ღირებულებებსაც უკავშირდება. ამიტომ ვალდებულებების შესრულებისას, მხარეთა შორის მსგავს ურთიერთობებში, მოსალოდნელია, რომ უნდა ვლინდებოდეს: ნდობა, პატივისცემა, მადლიერების განცდა, კეთილგანწყობა, ურთიერთობის სურვილი.¹²

რადგანაც მხარეთა შორის ურთიერთობებზე მნიშვნელოვანი აქცენტი კეთდება, ლოგიკურია, რომ ხელშეკრულების ცალმხრივი შეწყვეტაც ე.წ. **გართულებულ წესს** გულისხმობს,¹³ ვინაიდან შეწყვეტისათვის საკმარისი არაა მხოლოდ ვალდებულების დარღვევის დადასტურება, როგორც ეს სხვა ხელშეკრულებების დროს ხდება, არამედ, აუცილებელია, თანადროულად დგინდებოდეს, რომ ურთიერთობის გაგრძელება მხარეთა შორის შეუძლებელია და ზემოთ ჩამოთვლილ საბაზისო კომპონენტებზე დამყარებული ურთიერთდამოკიდებულება აღარ არსებობს. შეწყვეტის გართულებული წესის აუცილებლობა, უპირველესად, უკავშირდება ხელშეკრულების შეწყვეტის სამართლებრივ შედეგებს, რაც ქონების ყოფილი მესაკუთრისათვის დაბრუნებას გულისხმობს და გარკვეულწილად, იცავს მარჩენალს, ვინაიდან სარჩენმა პირმა, პრეტენზიის შემთხვევაში, უნდა დაამტკიცოს არა მხოლოდ ხელშეკრულების დარღვევის ფაქტი, არამედ ამ დარღვევის არსებითი ხასიათი და ურთიერთობის გაგრძელების შეუძლებლობა.

⁷ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 23 დეკემბრის განჩინება №2/ბ-496-19.

⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 14 ივლისის განჩინება №ას-178-167-2017.

⁹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19.

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 10 მარტის განჩინება №ას-1220-1071-2010.

¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2005 წლის 24 მარტის განჩინება № ას-1009-1268-04.

¹² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017.

¹³ იხ., იქვე.

ნორმას აქვს დაცვის ფუნქცია სარჩენისთვისაც, ვინაიდან, კანონმდებელი უშვებს მარჩენალსა და სარჩენს შორის ურთიერთობის გართულების ალბათობას და ითვალისწინებს სამართლიანი ბალანსის შენარჩუნების ბერკეტებს, რაც ისევ ხელშეკრულების შეწყვეტის სამართლებრივ შედეგებს უკავშირდება. კერძოდ, ის ფაქტი, რომ ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდში, მარჩენალს საკუთრებაზე აქვს მხოლოდ შეზღუდული უფლება, სარჩენისთვის ბერკეტია, შეინარჩუნოს პირველადი სამართლებრივი უფლება თავის საკუთრებაზე, მარჩენალთან ურთიერთობის გაგრძელების შეუძლებლობის შემთხვევაში.¹⁴

შესაბამისად, ნორმა მოქმედებს ისეთი ვითარებისას, როდესაც ურთიერთობები რადიკალურად იცვლება, მხარე აღარ ასრულებს თავის ვალდებულებას და ფაქტობრივად, მოშლილია ურთიერთობის გამოსწორების ან გაგრძელების შესაძლებლობა. ასეთ დროს მხარეებს უფლება ეძლევათ, გათავისუფლდნენ სამართლებრივი ბოჭვისაგან, კანონი მათ არ აიძულებს, დარჩნენ ერთიან სამართლებრივ სივრცეში.

III. ხელშეკრულების შეწყვეტის წინაპირობები

შემთხვევითი ხასიათის ეპიზოდური დარღვევები, რომელთა გამოსწორებაც შესაძლებელია და გავლენას არ ახდენს მხარეთა ინტერესებზე, ხელშეკრულების შეწყვეტას ვერ გამოიწვევს.¹⁵ ნორმის მიხედვით, საუბარია ისეთ არსებით დარღვევაზე, რომელიც შეუძლებელს ხდის ურთიერთობის შემდგომ გაგრძელებას. მხარეებს შეუძლიათ ხელშეკრულების ცალმხრივად შეწყვეტა როცა არსებობს: 1. ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების არსებითი დარღვევა, რის შედეგადაც ურთიერთობა აუტანელი გახდა და მისი გაგრძელება შეუძლებელია; 2. სხვა არსებითი მიზეზი, რომელიც უკიდურესად აძნელებს ან შეუძლებელს ხდის ურთიერთობის გაგრძელებას. შესაბამისად, ვალდებულების დარღვევასა და სხვა არსებით მიზეზთან ერთად, ნორმა მოითხოვს, რომ ასევე დგინდებოდეს მხარეთა შორის ურთიერთობის განსაკუთრებული დაძაბვა და აუტანელი ხასიათი.¹⁶ დებულება არ ჩამოთვლის შემთხვევებს, თუ რა დარღვევამ ან ვითარებამ შეიძლება გამოიწვიოს ხელშეკრულების შეწყვეტა. დარღვევის არსებითობა, ურთიერთობის აუტანლობა ან სხვა რაიმე საპატიო გარემოების არსებობა უნდა შეფასდეს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ინდი-

¹⁴ იქვე.

¹⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2018 წლის 17 აპრილის გადაწყვეტილება № 2/9658-17.

¹⁶ გორის რაიონული სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2018 წლის 10 იანვრის გადაწყვეტილება №2/978-16.

ვიდუალურად და დამოუკიდებლად, საქმეში არსებული გარემოებების ერთობლიობის გათვალისწინებით.¹⁷

შესაძლებელია ურთიერთობათა იმ ძირითადი მახასიათებლების გამოყოფა, რომელიც თან ახლავს ხელშეკრულების შეწყვეტისთვის მნიშვნელოვან ვალდებულების დარღვევას ან სხვა არსებით მიზეზს. როგორც წესი, ესენია: სუბიექტური დამოკიდებულების რადიკალური ცვლილება, ნდობის დაკარგვა, კეთილგანწყობის დაკარგვა, ადამიანური შეუთავსებლობა.¹⁸ აქედან გამომდინარე, ხელშეკრულების შეწყვეტის წინაპირობებია: ხელშეკრულების არსებობა, მისი პირობების დარღვევა ან სხვა მიზეზი, მათი არსებითი ხასიათი, ურთიერთობის დაძაბვა და გაგრძელების შეუძლებლობა.¹⁹

ეპიზოდური დარღვევები, რომლებიც შემთხვევითი ხასიათისაა, არსებით გავლენას არ ახდენს მხარეთა ინტერესებზე და მათი აცილება მომავალში შესაძლებელია, არ გამოიწვევს ხელშეკრულების მოშლას. სწორედ ეს გამომდინარეობს ნორმის დათქმიდან, როდესაც იგი მიუთითებს სახელშეკრულებო მოვალეობათა დარღვევის ისეთ ხასიათზე, რომლის დროსაც ურთიერთობა მხარეთათვის აუტანელი ხდება.²⁰

IV. მტკიცების ტვირთი

ხელშეკრულების შეწყვეტის სამართლებრივი საფუძვლების არსებობისას, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მათ მტკიცებას, ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში, მხარემ უნდა ამტკიცოს არა მხოლოდ ვალდებულების დარღვევის ფაქტი, არამედ მისი არსებობა და ასევე, მეორე მხარესთან ურთიერთობის დაძაბულობის გამოუსწორებელი ხარისხი, დავა კი უნდა გადაწყდეს საქმეში არსებული გარემოებების ერთობლივი შეფასების შედეგად, ინდივიდუალურად. აქედან გამომდინარე, დიდი წილი მოდის მხარეთა შეჯიბრებითობაზე, იმაზე, თუ როგორ შეძლებენ ისინი არცთუ ხელშესახები გარემოებების დამტკიცებას.²¹

¹⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №23/2485-18; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19.

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19.

¹⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19.

²⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 11 დეკემბრის განჩინება №ას-1253-2020; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017.

²¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 11 დეკემბრის განჩინება №ას-1253-2020.

ლოგიკურია, რომ მტკიცების ტვირთი, თავდაპირველად, მოსარჩელეს ეკისრება. მან უნდა ამტკიცოს ის გარემოებები, რომლებზედაც სასარჩელო მოთხოვნას აფუძნებს და რომლებიც, მისი აზრით, ქმნიან ხელშეკრულების ცალმხრივად შეწყვეტის საფუძვლებს.²² თავის მხრივ, მოპასუხეს ევალება, გააბათილოს მოსარჩელის მიერ წარმოდგენილი არგუმენტები და სარწმუნო მტკიცებულებებით დაიცვას საკუთარი პოზიცია.²³

V. მტკიცებულებები

მსგავს დავებში მტკიცებულებათა ჩამონათვალი მრავალფეროვანია და ისინი დამოკიდებულია ყოველი კონკრეტული შემთხვევის შინაარსზე.²⁴ თუმცაღა, უმნიშვნელოვანესია მათი როლი მტკიცების პროცესში, ვინაიდან, მაშინ, როდესაც მხარეთა ზეპირი ჩვენებები ურთიერთსაპირისპიროა, გადამწყვეტი სიტყვა სწორედ მტკიცებულებებს ეკუთვნით. შესაძლებელია მტკიცებულებათა რამდენიმე ძირითადი სახის ჩამოთვლა: 1. მხარეთა ახსნა-განმარტება და მოწმეთა ჩვენებები. მათ მხოლოდ მაშინ აქვთ ძალა, როდესაც ორივე მხარის ჩვენება და ახსნა-განმარტება მსგავსია და არ გამოორიცხავს ერთმანეთს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სასამართლო მათ არ გაითვალისწინებს, თუ სხვა მტკიცებულებებით არ იქნება გამყარებული;²⁵ 2. სარჩოს გადახდის ქვითრები, კომუნალური გადასახადების, საკვები პროდუქტების, მედიკამენტების შეძენის ან სამედიცინო მომსახურების განევის ქვითრები, ორივე მხარის მიერ ხელმოწერილი ქვითრები, საბანკო გადარიცხვები. მსგავსი მტკიცებულებებით შესაძლებელია დადგინდეს ვალდებულებათა ჯეროვნად შესრულების ფაქტი; 3. ფსიქოთერაპევტის დასკვნა მეორე მხარესთან ცუდი დამოკიდებულების შესახებ;²⁶ 4. შემაკავებელი ორდერი. ამ უკანასკნელ მტკიცებულებაზეც კი, რომელიც, ერთი შეხედვით, ურთიერთობის დაძაბვის უკიდურეს ფორმას გამოხატავს, შესაძლოა, არსებობ-

²² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18.

²³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 23 სექტემბრის განჩინება №ას-367-2020.

²⁴ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18.

²⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 16 ივლისის განჩინება №ას-652-618-2015; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2005 წლის 25 მარტის განჩინება №ას-1246-1373-04; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017.

²⁶ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19.

დეს განსხვავებული დამოკიდებულება. მაგალითად, თუ ზოგიერთ შემთხვევაში, შემაკავებელი ორდერის არსებობით, ცალსახად დასტურდება ხელშეკრულების შეწყვეტის საფუძველი, სხვა შემთხვევაში, ცალკეულ საქმეზე, სასამართლომ საკმარისად არ ჩათვალა ასეთი ორდერის არსებობა ურთიერთობის უკიდურეს დაძაბულობად შეფასებისთვის, ვინაიდან შემაკავებელი ორდერი გამონერძილი იყო მოსარჩელის (სარჩენის) მიმართ. ამავე დროს, არ მიიჩნია მნიშვნელობის მქონედ ფოტოსურათი, რომელზეც მოსარჩელეს ეტყობოდა დაზიანება, იმ საფუძველით, რომ არ დგინდებოდა, ვისგან იყო იგი მიყენებული. ამასთან, მონმეთა ჩვენებები ადასტურებდა, რომ მოსარჩელემ თავად მიიყენა დაზიანებები;²⁷ 5. მარჩენალის საცხოვრებლად სხვაგან გადასვლა;²⁸ 6. სარჩენი პირის დაქორწინება;²⁹ 7. სასამართლოსათვის რამდენჯერმე მიმართვის ფაქტი ხელშეკრულების შეწყვეტის მოთხოვნით.

მარჩენალის სხვაგან გადასვლა საცხოვრებლად ან სასამართლოსათვის რამდენჯერმე მიმართვის ფაქტი ხელშეკრულების შეწყვეტის მოთხოვნით, ერთ შემთხვევაში შესაძლოა ჩაითვალოს არსებითად,³⁰ ხოლო სხვა დროს – არა.³¹ ორივე შემთხვევაში განმსაზღვრელია მხარის მიერ ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების (რჩენის) დადასტურების ფაქტი. უმნიშვნელო ეპიზოდური დარღვევები არ გაითვალისწინება. მაგალითისათვის, თუკი ხელშეკრულება გულისხმობს სარჩენი პირის ყოველდღიურ და უწყვეტ რეჟიმში მოვლას სარჩენი პირის ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე და ასეთ დროს, საცხოვრებელს იცვლის მარჩენალი, მხოლოდ ფულადი გზავნილები მის მიერ ვალდებულების შესრულებად ვერ მიიჩნევა. ხოლო, თუ კი სარჩენი პირი ამგვარ მოვლას არ საჭიროებს და ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებები ჯეროვნად სრულდება, მაშინ მარჩენალის სხვაგან ცხოვრების ფაქტი ხელშეკრულების მოშლას ვერ გამოიწვევს.³²

²⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 23 სექტემბრის განჩინება №ას-367-2020.

²⁸ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 11 დეკემბრის განჩინება №ას-1253-2020.

²⁹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18.

³⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2020 წლის 14 თებერვლის გადაწყვეტილება № 2/13247-19.

³¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 11 დეკემბრის განჩინება №ას-1253-2020; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 24 ნოემბრის განჩინება №ას-1205-1125-2017.

³² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 11 დეკემბრის განჩინება №ას-1253-2020; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18.

კონკრეტული გარემოებების არსებობისას, შესაძლოა, დამატებით ანგარიში გაეწიოს სარჩენი პირის დაქორწინების ფაქტსაც, მაგალითად, როცა მარჩენალი აღარ ასრულებს ნაკისრ ვალდებულებებს და ამავდროულად, აღარც სარჩენი პირი საჭიროებს მის ზრუნვას, ვინაიდან იგი დაქორწინდა.³³

მოცემული შემთხვევები კიდევ ერთხელ აჩვენებს, რომ არცერთ მტკიცებულებას შეიძლება ჰქონდეს წინასწარ დადგენილი ძალა, ისინი მნიშვნელობას იძენენ საქმეში არსებულ კონკრეტულ გარემოებებთან ერთად.

VI. დავის მხარეები, უფლებამონაცვლები

სამოქალაქო კოდექსის 949-ე მუხლის პირველი ნაწილი ხელშეკრულების შეწყვეტის მოთხოვნის უფლებას აძლევს როგორც მარჩენალს, ასევე სარჩენს. ისეთ ვითარებაში, როდესაც მხარეთა შორის არსებობს დავა და ხელშეკრულების შეწყვეტის წინაპირობები, თუმცა გარდაიცვალა სარჩენი პირი, მის ნაცვლად დავაში შეიძლება ჩაებას მისი უფლებამონაცვლე,³⁴ რომელიც, როგორც წესი, არის კანონისმიერი ან ანდერძისმიერი მემკვიდრე, რომელსაც შესაძლოა უფლებები ჰქონდეს სადავო ნივთზე. გარდაცვლილი მხარის მემკვიდრეს შეუძლია დაიკავოს პროცესიდან გასული მამკვიდრებლის ადგილი, რადგან უფლებები ახალ პირზე გადადის ისეთივე მდგომარეობაში, როგორშიც ისინი ძველი მფლობელის ხელში იყვნენ.³⁵

სარჩენის მხარეს უფლებამონაცვლედ ჩართვის წინაპირობაა სამართლებრივი დავის დაწყება მანამდე, სარჩენის სიცოცხლეში, სარჩენი პირისავე მიერ. აღნიშნული პირობა იმითაა განპირობებული, რომ მარჩენალის მიმართ პრეტენზია, აუცილებელია, საკუთრივ სარჩენ პირს ჰქონდეს და გადადგას ნაბიჯი ურთიერთობის სამართლებრივი გზით მოგვარებისკენ.

³³ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება №2ბ/2485-18.

³⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2003 წლის 20 მარტის განჩინება №3კ-1334-02; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 22 ნოემბრის განჩინება № ას-353-2021; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2021 წლის 23 ივლისის განჩინება №ას-768-2021; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 16 მაისის განჩინება №ას-272-256-2011.

³⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2003 წლის 20 მარტის განჩინება №3კ-1334-02.